

Unngå helse- og miljøskadelige stoffer i byggevarer

Markedet etterspør dokumentasjon av produkters helse- og miljøegenskaper, men det kan være vanskelig å vite hva som er tilstrekkelig dokumentasjon.

Camilla Bakken Aas og Neha Parekh
SINTEF

Noen av de helse- og miljøskadelige stoffene som finnes i byggevarer, er forbudt ved lowerk, og noen stoffer er prioritert for utfasing, for eksempel stoffer nevnt i den norske prioritetslista. Det er ikke forbudt å bruke produkter med stoffer som er prioritert for utfasing, men det bør likevel unngås.

Hvilke lovverk gjelder for helse- og miljøskadelige stoffer i byggevarer?

I Norge og EU har man definerte mål om reduksjon av helse- og miljøskadelige stoffer i byggematerialer. For byggevarer er det i all hovedsak TEK17, byggteknisk forskrift, som er gjeldene lowerk for helse- og miljøskadelige stoffer. TEK17 sier at:

- En skal velge produkter uten eller med lavt innhold av helse- og miljøskadelige stoffer (§ 9-2).
- Byggverket skal gi minst mulig belastning på naturressurser og det ytre miljø. Det settes også krav til å begrense avfallsmengder og benytte produkter som kan ombrukes og materialgjenvinnes (§ 9-5).
- Produkter skal ha lav eller ingen forurensning til inneluft (§ 13-1).
- Produkter i kontakt med drikkevann skal ikke avgis stoffer som forringer kvaliteten på vannet (§ 15-5).

Andre lowerk som også stiller krav til innhold av helse- og miljøskadelige stoffer i produkter, er blant annet REACH-forskriften (1907/2006), restriksjonslista, produktforskriften, biocidforskriften og CLP-forordningen (1272/2008). I tillegg angir avfallsforskriften betingelser for hva som er farlig avfall, og angir spesifikke grenseverdier for enkelte stoffer.

EU setter også strenge krav til innhold av helse- og miljøskadelige stoffer gjennom taksonomien som er et klassifiseringssystem for økonomisk aktivitet. Dette systemet er ment å fremme bærekraftige

løsninger og unngå "grønnvasking". Taksonomien vil bli tatt inn i norsk lov gjennom EØS-avtalen. Denne klassifiseringen stiller ikke bare spesifikke krav til lavt innhold av helse- og miljøskadelige stoffer, men også krav til lave utslipp av farlige stoffer til inneluft (emisjoner). EUs taksonomi definerer også hvilke testmetoder som skal brukes for å dokumentere dette og for å sikre at alle produkter vurderes med samme utgangspunkt.

Hvem er ansvarlig for å følge opp lovverket?

Tiltakshavere, prosjekterende og entreprenører har alle et lovpålagt ansvar for å sikre eller tilrettelegge for bruk av helse- og miljøvennlige produkter. Tiltakshaver skal tilrettelegge for etablering av krav og systemer for å redusere bruk av helse- og miljøskadelige stoffer. Den prosjekterende må gjøre seg kjent med om den valgte løsningen medfører bruk av spesielt helse- og miljøskadelige stoffer og vurdere alternative løsninger eller metoder der det trengs og er mulig. Som oftest er det entreprenøren som velger produkter i prosjektet og dermed også gjennomfører vurderinger og substitusjon (utbytting) av produkter. Utførende må samle inn dokumentasjon i henhold til kravene stilt til dokumentasjon i prosjektet. Deretter må man vurdere om produktene tilfredsstiller kravene som er stilt, eller om substitusjon er nødvendig.

Hvordan sikrer man best fravær av helse og miljøskadelige stoffer i byggevarer?

For å sikre at de helse- og miljømessige kravene i TEK17 blir oppfylt er det tryggest å benytte forhåndsvurderte produkter. SINTEF Teknisk godkjenning og SINTEF miljøsertifikat er to av flere frivillige merkeordninger hvor innholdet av helse- og miljøskadelige stoffer er forhåndsvurdert. Produkter i disse merkeordningene vil:

- ikke bli farlig avfall ved endt livsløp
- ikke videreføre helse- og miljøskadelige stoffer dersom de egnert seg for materialgjenvinning

Vi vil bo i giftfrie hus, ha rent drikkevann og være trygge på at byggematerialene ikke slipper ut farlige stoffer til luften vi puster inn. Men hvordan kan vi forsikre oss om at byggevarer ikke inneholder helse- eller miljøskadelige stoffer?
Foto: SINTEF Community

- ha dokumentert fravær av de mest skadelige helse- og miljøfarlige stoffene, inkludert den norske prioritetslista
- ikke ha skadelig påvirkning på inneklima, dersom produktet er i kontakt med inneluft
- ikke ha skadelig påvirkning på jord og vann, dersom produktet brukes i kontakt med jord og vann
- ikke avgis farlige stoffer til drikkevann eller påvirke smak, lukt, mikrobiell vekst, dersom produktet er i kontakt med drikkevann

I tillegg til helse- og miljøegenskaper vil også en SINTEF Teknisk Godkjenning inneholde dokumentasjon av alle relevante egenskaper for produktet, i tillegg til monteringsanvisning og bruksbetingelser. SINTEF Miljøsertifikat kan benyttes til å dokumentere helse- og miljøegenskaper for enkelte produktgrupper som inngår i SINTEF Teknisk Godkjenning.

Disse merkeordningene sikrer nøytral tredjeparts vurdering slik at alle produkter blir vurdert på like premisser og vil lette arbeidet til alle engasjerte i byggefasen.